



Тихон ЯРОВОЙ,  
аспірант Інституту законодавства  
Верховної Ради України

# Прийдешня Україна неодмінно стане національною

## Політична ідеологія суспільства на шляху до демократії

**Чи самі злякалися, чи хтось майстерно нав'язав нам неприйнят-  
тя ідеології як такої, але вже і не намагаємося навіть говорити  
про неї, цураючись самого слова, в основі якого лежить поняття  
ідеї. Ідеологія ж і є пропагандою ідеї.**

**Ідеологія об'єднує суспільство, орієнтує його на досягнення кон-  
кретної мети, акумулює наявну в ньому волю й енергію. Не ма-  
ючи ідеї, суспільство не відає, чого прагне і в який бік рухатися.**

30

За відсутності об'єднавчої ідеї будь-яка партія, фракція, будь-який вождь отримують можливість видавати свої корисливі інтереси за загальні. Тим самим ніщо не перешкоджає їхній меті втертися у довіру яскравими гаслами, полонити свідомість доладними обіцянками та повести за собою суспільство, яке дозволить легко збити себе зі шляху, на якому не стоять чіткі дороговкази.

Лише маючи ідеологію, тобто орієнтири, пріоритети, шкалу цінностей, не важко розібратися, хто як чинить: чи на користь, чи на шкоду українському народові й державі. А коли таких мірил немає, то владарі чинять, що бажать, видаючи чорне за біле, чуже нації – за її корінні інтереси, хворобу – за здоров'я суспільства, а здоров'я суспільства – за хворобу. Одне слово, за таке управління державою ані спитати, ані засудити. Хто лікар та де отрута – не розібрати.

Були часи, коли Україну рятував інстинкт національної самосвідомості. Однак його добряче зруйнувало й вихолостило останнє століття, і тому наче човник, що не має весел чи вітрил, кидає український народ в каламутному морі політичних пристрастей, і невідомо, до якого берега може прибити. Наше суспільство надто довірливо піддається на зойк партій і політиків, котрі набили руку на маніпулюванні думками й очікуваннями.

Ідеться про те, що українське суспільство майже втратило свій власний національний ідеал. Живе за подобою перекотиполя, яке підхоплюють і женуть вітри чи то комуністичного марева, чи то демократичної спокуси, пристає, тулиться до одного лідера, то до іншого, з нетерпінням видивляється на горизонті нового вождя.

Жити без ідеології означає жити без ідеалів, все одно що натрапити «замість керманіча на весляра, замість лікаря – на хворого, замість пристані – до безодні».

Сутність ідеології надзвичайно проста: вона викреслює вектор руху від стану, в якому суспільство перебуває, до мети, якої суспільство прагне дістатися.

Ідеологія для будь-якого суспільства і за будь-яких часів слугує і міцним канатом, що пов'язує сьогодення народу і його держави з майбутнім, і «дороговказом» національної політики.

Інакше під впливом стихійної заразливості масових рухів, наслідуюності до захоплення, неусвідомленої гіпнотизації або, як говорили раніше, під впливом «чужої нервовості» народ здатний сходити зі свого корінного національного шляху.

І тому, якщо наше суспільство хоче мати багату, міцну економічно і впевнену у завтрашньому дні Україну, то водночас має бути Україна, що неодмінно зберегла своє

коріння, свої традиції, національні особливості. А отже, постає потреба в пріоритеті національного виховання, яке дає здатність гордитися своєю Вітчизною, вірити в неї та захищати її.

Тож суспільству варто зрозуміти (а тому воно й потребує відповідного пояснення), що йдеться не про зовнішній процес руху, а передусім – про внутрішній шлях, самоусвідомлення, самооцінку і визнання власної здатності до такого шляху. Необхідно відверто і вельми критично оцінити стан суспільства на цей час і чітко та чесно змалювати його членам перспективи не тільки далекої мети, а й послідовно увесь шлях руху, яким належить пройти і сьогоднішнім громадянам, і завтрашнім їхнім дітям та онукам. І саме ідеологія має дати той зв'язок між нинішнім та прийдешніми поколіннями, який є усвідомленням необхідності будувати в Україні гідне майбутнє.

Українському суспільству довелося пізнати на собі зло тоталітарного комуністичного режиму, тож, з одного боку, можна вважати слушним твердження, що сучасні проблеми та нестача національних сил є породженням національних бід і вітчизняного нещастя. Проте розглядати комуністичне зло єдиною причиною нинішньої нездатності цілеспрямовано і твердо будувати нову українську державу зонайменше неправильно. І водночас – небезпечно.

Скасування тоталітарного комуністичного режиму передбачало дати можливість Україні знайти гідну державну форму існування та подальшого розвитку, відновити осмислене господарство, засноване на приватній власності, відродити непересічну українську культуру. Однак насправді після розвалу комуністичного режиму та припинення втручання держави в усі сфери суспільного життя, відродження національної, вільної, творчої ініціативи загалом не відбулося. І не відбувається донині. Навпаки, змінюються лише зовнішні форми, котрі нічого спільного не мають з відродженням справжньої України.

Причина в тому, що зовнішні форми не є сутністю держави, а тільки визначають особистісні уподобання її громадян. Тоді як православна віра, совість і вірність своїй нації, Україні є сутнісно внутрішнім самовизначенням, яке може і має складати підвалини ідеології, спонукати до внутрішніх змін. Відсутність ідеології, як кінцевої мети розвитку, породжує суспільство, яке і кроку не робить до змін усередині самого себе, не прагне змінюватися у своїх звичках, у своїй вірі, психології утриманства і безвідповідальності.

Поготів, суспільство до останнього часу і не бажало зрозуміти, що Україна переживає не лише духовну, а

тяжку політичну й економічну кризу. Сьогодні можна стверджувати, що таке розуміння почало прокидатися. Втім, до осмислення і прийняття ідеології як дороговказу ще, мабуть, далеко.

Українська громада у 1917-му потрапила на гачок жадібності, повіривши в більшовицькі обіцянки дати відразу і землю, і фабрики, і заводи... Це вже потім людей заплутали, замордували, закували у страх і тримали в ньому міцніше, ніж у кайданах. Та і сьогодні Україну знову можна заскочити на жадібності. Як жваво мало не всі її громадяни заходилися збагачуватися, похапцем змінивши «пролетарі всіх країн» на «гроші не пахнуть».

Принижений і розбещений стан української душі – ось стан суспільства. Воно має усвідомити цю приниженість, визнати цю розбещеність. Проте лише сподівається (якщо не застигло в очікуванні) на закони й укази, заборони, обмежувальні заходи тощо. Але жодний закон, жодний документ не допоможе, якщо суспільством правитиме «ідеологія» жадібності, приниження, розбещеності.

Українському суспільству потрібно відновити в собі живу християнську совість, віру в добро, острах до зла, відчуття честі і здатність до вірності. Без цього Україну не відродити і величі її не додати.

Більшовизм завдав серйозної шкоди українському суспільству, привнісши в нього брехливість і боязкість. Саме такого, брехливого і боязкого раба українська людина мусить відшукати в собі, прослідкувати по всіх закутках своєї душі і вивернути його так, як личить людині вільній, гідній і духовній.

Здолати вади дорослих вкрай складно. Тому варто виробити нову систему національного виховання, і від правильного та чіткого вирішення цього завдання залежатиме її майбутній історичний шлях.

Україна має нарешті прокинутися та побачити живими очима, що відбувається усередині держави, над якою страшною прірвою вона опинилася без власної сильної ідеології розвитку і національного поступу. Суспільство має вийти з гіпнозу страху і бездіяльності своїх людей.

Серед першочергових завдань нинішнього часу – відучити українську людину від вузького і плаского орієнтування винятково на власний зиск, від тієї безпринципної спритності, за якої неможливе реальне, а не удаване національне державне будівництво. Необхідно розвінчати насаджуваний в Україні примітивний і безоглядний інстинкт особистого самозбереження і самозабезпечення, той наївний і цинічний егоїзм, що надто вигідний і ефективний для руйнівників та противників незалежної України.

Українська людина мусить приборкати своє самолюбство, тваринне прагнення вижити за всяку ціну, прагнення жити, працювати і перейматися лише заради, буквально, – живота свого. Теперішні зусилля варто спрямувати на те, щоби відкрити кожному громадянину очі на його справжнє покликання – всього себе віддати в ім'я порятунку українського суспільства, в ім'я порятунку рідної України.

Не за страх кожен повинен служити Україні, а за любов і за совість. Хоч би ким був, хоч би яке суспільне становище займав (селянин, учений або міністр) – кожен служить Україні. Не керівництву, не особистій примісі, не партії, не кар'єрі, а саме Україні та її розбудові.

Бути для цього українцем від народження, по крові аж ніяк недостатньо, необхідно мати виховану національну свідомість. Нині, як ніколи, Україна потребує саме такого виховання, оскільки колись українству була притаманна жива релігійна і патріотична традиція такого духу і такого виховання. Старі традиції перервані, а нові ставлять геть інші, осоружні, шкідливі українському духу орієнтири.

Саме через це Україну, як під час гігантського весняного розливу, затопило лицемірством, хабарництвом, громадянською боязкістю, політичною продажністю, заздрістю, лестощами, зрадою, безчестям, кар'єризмом, лукавством, інтригою – усе це руйнує долі, створює розтлінну культуру, формує наскрізь хвору державність.

Нічого іншого так гостро не потребує Україна і ніщо інше не здатне врятувати її, забезпечивши прийдешній розквіт, як вільна, гідна, цивілізована українська людина.

І саме політична ідеологія має вказати шлях українському суспільству до прийдешньої України, де українській людині, громадянину свої Вітчизни вільно житиметься, творитиметься.

Віхи цього шляху не нові, їх не потрібно вигадувати, а тільки дати собі волю їх побачити, прочитати, пізнати. Вони віддавна продумані українськими філософами, вивірені на гіркому досвіді революційних перетворень. Будь-який інший шлях, хоч би яким легким і швидким обіцяли його зробити численні «добродійники» України, є шлях руйнування Української держави і загибелі української нації.

Найперше Україні потрібна сильна влада. Народ повинен упевнено відчувати, що це є його українська національна влада, вірна йому та непідкупна. Без такої упевненості люди не демонструватимуть ані довіру, ані пошану, ані готовність служити державі. Сильна влада є національно-переконливою владою.

Не меншого значення набуває необхідність релігійної довіри народу до влади. Без цього саме в Україні влада завжди послуговуватиметься мізерним, урізаним, сумнівним авторитетом.

Водночас духовний авторитет зростатиме лише за умови самодостатності влади. Залежна влада не може мати ані пошани, ані довіри. Будь-яка залежність підриває авторитет влади: від іноземних військових угруповань, від своєї армії, від будь-яких міжнародних організацій, від партій, від капіталу, від усяких натисків тощо.

Утім, словосполучення «сильна влада» є тавтологічним. Несильної влади не буває. Інакше це вже не влада, а лише ілюзія. Влада мусить бути вольовим центром країни. Безволля і слабоволля мають засуджуватися українським суспільством. На жаль, не маючи на сьогодні власного зрілого вольового характеру, суспільство очікує такої волі від влади.

Останнім часом у суспільстві обговорюються питання правосвідомості, та водночас не згадується така категорія, як силоусвідомлення, тобто усвідомлення сили держави, сили в державі, сили як необхідного державного інструменту, сили як відповідальності і попиту. На протигагу від тієї держави, яка спокійно дивиться, як її розхитують, принижують, руйнують, женуть до хаосу, загалом – ставлять під сумнів сам факт існування Держави.

Випробувавши на собі згубність комуністичного партійного правління, переконавшись у шкоді для нації і України викривленої демократії, суспільство сподівається тільки на прийдешній світанок щирої демократії, замішаної на істинних національних ідеях.

Однак демократії, що покликана врятувати країну від погибелі, і самій потрібні воля, відчуття відповідальності за націю й незламна громадянська мужність.

Для цього необхідна одна, особиста і сильна воля. Жодної колегіальності, бо колегіальність неодмінно перевтілиться у мультиволю, а це все одно, що безволля. І, зрозуміло, колегіальність – це завжди втеча від відповідальності. Жоден колегіальний орган не має змоги зупинити хаос, бо колегіальність сама по собі вже закладає початок розпаду. Під час небезпеки, біди, сум'яття, необхідності миттєвих рішень, прийняття та виконання наказів, – у цій ситуації колегіальна демократія є останньою з безглуздостей, хоч би як гучно її називали: чи Верховною Радою, чи урядом, чи Радою безпеки... На жаль, такі колегіальні органи в сучасному українському суспільстві сприймаються радше як нісенітниця, як спосіб та місце роздування щік і нібито розв'язання проблем. Насправді ці органи здатні хіба що констатувати проблеми, обіцяти їх вирішити, тим самим нагромаджувати ілюзію своєї влади та створювати шумову завісу для відступу конкретної людини при владі перед відповідальністю за долю України.

Демократія має пряме історичне покликання – зупинити розпад суспільства, перекрити дорогу хаосу, перервати політичну, господарську і моральну руйнацію країни.





14/2010  
(275)

Засновник –  
Верховна Рада України

Головний редактор  
Світлана ПИСАРЕНКО

Редакційна колегія:

Віктор КОРНІЮК, Валентин БУШАНСЬКИЙ,  
Лариса СЕВЕРЕНЧУК, Юрій АРТЕМЕНКО,  
Олександр БАНДУРКА, Іван БОКИЙ,  
Степан ГАВРИШ, Віктор ГРАБ,  
Юлій ЮФФЕ, Віктор КИРИЛЛОВ,  
Олександр КОПИЛЕНКО, Анатолій МАТВІЄНКО,  
Павло МАТВІЄНКО, Анатолій МАЦЮК,  
Микола МЕЛЬНИК, Борис ОЛІЙНИК,  
Сергій ПРАВДЕНКО, Анатолій СЕЛІВАНОВ,  
Лесь (Леонід) ТАНИЮК, Віктор ТРАН (Терен)

Головний редактор

Світлана ПИСАРЕНКО – 235-81-55

Приймальня – 235-79-58

Заступник головного редактора – завідувач  
відділу з висвітлення питань місцевого  
самоврядування та регіональної політики  
Віктор КОРНІЮК – 272-46-30

Заступник головного редактора –  
завідувач відділу з висвітлення питань  
парламентської діяльності  
Валентин БУШАНСЬКИЙ – 235-79-52,

Микола Білокопитов – 234-67-78,

Олексій СИЩУК – 235-79-55,

Юлія ЦИРФА – 234-67-78

Відповідальний секретар

Лариса СЕВЕРЕНЧУК – 235-79-53

Головний бухгалтер Ірина КИСІЛЬ – 235-79-58

Відділ соціально-економічної політики  
та правового забезпечення:

Юрій ПОТАШНИЙ – 235-81-56,

Світлана ФІЛОНЕНКО – 234-67-78

Відділ гуманітарної політики:

Завідувач Ольга КЛЕЙМЕНОВА – 235-79-55,

Лучія ПУЗИКОВА, Лариса МАРЧУК,

Євген ТИЩУК

Літературні редактори: Олена ЧОПОВСЬКА,

Валентина НЕСЛУЖЕНКО – 235-79-60,

Наталка СЕМІВОЛОС – 235-79-53

Реклама та передплата:

Віра ПРАВИНА – 272-46-23

Дизайн – Ольга ПРОКОПЕНКО – 235-81-56

Верстка – Наталя КОВАЛЕНКО – 235-81-56,

Наталя РЕПЕЦЬКА – 235-79-60

Підтримка сайту –

Євген СИНЕЛЬНИКОВ – 235-79-60,

Олексій ЛОЗИНСЬКИЙ, Діана ТОКОВЕНКО

04053, Київ-53,

пров. Несторівський, 4

E-mail: mail@viche.info

E-mail: viche@rada.gov.ua

www.viche.info

Підготовку та випуск у світ журналу «Віче»

за дорученням засновника здійснює редакція.

© Віче, 2010.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого

засобу масової інформації КВ № 570

від 05.04.1994.

Редакція не завжди поділяє позицію авторів.

І залишає за собою право на редагування,

опублікування наданих авторами творів та сплату

авторського гонорару. Рукописи не рецензуються

і не повертаються.

При передруку посилання на «Віче» обов'язкове.

Відповідальність за зміст і достовірність

реklamних оголошень несуть рекламодавці.

\*R\* – матеріали, які друкуються на правах реклами

Підписано до друку 14.07.2010.

Формат 60x84/8.

Папір офсетний.

Друк офсетний.

Ум. - друк. арк. 2,3.

Зам. № . Тираж 2900 прим.

Ціна договірна.

Набрано і зверстано на комп'ютерному

комплексі редакції журналу «Віче».

Надруковано з готового оригінал-макета

у ТОВ «Видавничо-поліграфічний центр

«ЛІТОПИС-ХХ», 03151, Київ-151,

Повітрофлотський проспект, 56.

Свідчення державного реєстру видавців

ДК № 1147 від 11.12.2002.

Журнал «Віче» читають у Верховній Раді та її комітетах, адміністрації Президента України, Кабінеті Міністрів України, Держкомінформ. Він також надходить до бібліотек Конгресу США та Ради Європи, до Книжкової палати України, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної парламентської, Державної науково-технічної, Державної бібліотеки для юнацтва, Державної науково-педагогічної, Центральної імені М. Островського.

Передплатний індекс – 74254.

За умови, коли демократія діє без викривлень, керівник держави є одноосібною постаттю. Але він робить ставку на духовну силу і якість керівного ним суспільства. Такий шлях варто обрати й Україні, адже очевидно, що вона зможе розцвісти і відродитися тільки тоді, коли вільною буде українська народна сила, що виражає себе у кращих своїх представниках.

Ось на що повинен робити ставку новообраний Президент. А саме: дати розвиток українській волі. Для цього набуває ваги талант бути керівником держави, що означає власне зуміти згуртувати довкола своєї влади й утримувати у власному оточенні талановитих, вольових, інтелектуально визрілих українських людей, від нижніх до верхніх владних щаблів. І такий добір людей має визначатися не партією, не класом, не суспільним становищем, не багатством, не закулісними нашіптуваннями або інтригами, чи нав'язуванням з боку іноземців, і навіть не прозорливістю, а лише діловими якостями самої людини, її розумом, чеснотами, творчими здібностями, а також вірністю ідеї та державі, волі до чесного служіння народові. І при цьому всі ці якості мають бути неодмінно освячені національною самосвідомістю.

Україна можлива лише як національна держава. Саме тому ідеологію «здорового» українського націоналізму було одразу піднято як прапор наприкінці 1980-х років, і позиціонування українського народу як нації великою мірою підштовхнуло цей народ проголосувати за незалежність України у 1991 році. В нашій країні саме ідеологія націоналізму свідомо чи підсвідомо є найвищою цінністю в державі, діяльність на благо «національної держави України», а не просто «держави України» навіть для політиків різних ідейних спрямувань, навіть для жителів сходу та заходу визнається головним чинником діяльності, а подеколи й сенсом життя.

Однак націоналізм як визначальна ідеологія політичного й економічного поступу української держави і досі зберігає досить хитке становище. Здавалося б, що після тривалі постреволуційної доби болісного інтернаціоналістичного комуністично-демократичного провалля Україна нарешті варта того, щоб повернутися до свого національного самоствердження.

Проте замість такого поступу ось уже скоро 20 років українське суспільство саме до себе ставить так, ніби його громадяни геть позбавлені національної гідності, національного духу й національного інстинкту. Національна сліпота, глухота і німота тривають досі. Поготів націоналізм як українська ідеологія використовується лише як демагогічне маскування справжніх мотивів прагнення влади чи приходу до влади. Водночас ідеологія націона-

лізму використовується українським політикумом як аргумент, як «світло в кінці тунелю» в досягненні політичних цілей і потреби в підтримці суспільства.

За таких обставин український націоналізм не стає ідеологією держави, а виступає лише поверховим, зовнішнім, не істинно внутрішнім, чинником вирішення певних політичних завдань. Причиною цього можна без вагань назвати фактично цілковиту відсутність розуміння суспільством вкоріненого в Україні національного переважання, що означає зовсім не знати, не розуміти, не відчувати Україну, не співчувати їй.

Але не можна заборонити народному організму взятися до лікування – він прорветься до цієї справи будь-що. Неможливо згасити в народі відчуття власної духовної гідності. Ці спроби тільки спонукають його до нового національного усвідомлення, нової національної сили – українського націоналізму з його справжньою волею дістатися омріяної мети.

Кожний народ має національний інстинкт. У кожного народу інстинкт і дух живуть по-своєму і створюють вартісну своєрідність. Свою своєрідність українське суспільство має цінувати, берегти її, жити в ній і творити, виходячи з неї. Така своєрідність розкривалася упродовж усієї історії Української держави. Тож, розкриваючи її, українське суспільство зуміє виконати своє історичне призначення, відректися від якого неможливо. Та й бажання такого саме у пересічного громадянина не виникає. Адже природа української національної ідеології має спільне коріння з будь-якими іншими національними ідеями: націоналістом завжди вважалася людина, яка повсякчас та повсюдно виступає за зміцнення своєї національної держави, її розвиток та поширення впливу націоналізму в усіх сферах – політичній, економічній, соціальній, культурній.

Національна своєрідність і національна самовизначеність виявляються передусім в інстинкті національного самозбереження, і такий інстинкт є виправданим. Соромитися його, приглушувати і уникати суспільство не повинно. Навпаки, його варто пробуджувати, не дозволяти дрімати в душі народу. Він підпорядкований законам добра і духу. Він повинен мати свої прояви в любові, жертвовності, хоробрості і мудрості, мати свої радощі й печалі. З нього й народиться національне єднання.

Отже, націоналізм є здоровий і виправданий настрій душі саме українського народу. Те, що націоналізму до вподоби і чому він служить, – насправді заслуговує любові, боротьби, а то і жертв. І прийде Україна неодмінно стане національною Україною. Іншого шляху немає. Інакше – це вже не Україна.